

Al Pacino sum Shylock

Ólukkudýrini (Les Misérables) eftir Victor Hugo er skaldsögan, eg lesi beint nú. Bókin er fyrst og fremst um hetta at loysa tann einstaka úr fjötrum. *Christus nos liberavit*, skrifar hövundurin og endurgevur leysliga á latíni orðini “til frælsi frísetti Kristus okkum” úr Paulusar brævi til galatar (kap 5, vers 1).

Galatar vóru eftirkomarar av keltum, sum fluttu til Lítlaasia í árinum 278 fyri okkara tíðarrokning og settu búgv á tí træleysa, dapra, vindbarda háslættanum. Nú finga hesi harðbalnu fólk sendandi Paulusar samanrikna, torskilta og vakra tekst. Hvør bar teimum postin? Hvør las brævið upp hart? Mundu tey skilja innihaldið?

Uppáhaldið hjá Hugo er, at menniskjuni verða vesal og ónd, tí at samfelagið slepti teimum upp á fjall. Samsvarandi hesi miklu sjón er tað *nýggja samfelagið*, sum Madelaine (Jean Valjean) byggir upp í Montreuil-sur-mer, í roynd og veru eitt vælferðarríki. Soleiðis fær Hugo í sínum velduga religiøst-sosialistiska verki eisini sagt nakað um sosialt píni (Cameron) yvir av sosialum rættvísi (Miliband).

REGNIÐ MILDA

Í *Queen’s Theatre* siggi eg sangleikin *Les Misérables*. Framførslan er stórfingin, men eisini (sum musicalum líkt) eitt sindur konfektkend, tí arnarklógvin hjá Hugo kámost nakað í royki, málageipi, barrikadu-fjøllum, komersi og kenslukroysti. Áskoðararnir eru einamest blaðung fólk. Eg spyrji mín síðumann, um hann hevur lisið verkið. Svárið er játtandi.

Mær rennur í huga, at eisini sangleikurin *Cats*, sum bygdi á tær virtuosu og stuttligu kettuyrkingarnar hjá T.S. Eliot (og sum tann hástóri Inspector Morse plagar at snerkja at), var ein veldug uppliving.

Í *The Globe* siggi eg sjálvan valdagin *Keypmannin í Venesia*. Evnið er í síni

grund hálvan vegin tað sama sum í *Les Misérables*. Shakespeare hevur ongan Valjean í sínum leiki, men eins og Javert umboðar Shylock bókstavin og rættvísina, og eins og Myriel biskupur umboðar Portia hetta undurfulla virði, sum Shakespeare rópar *mercy*, t.e. fyrigeving, náði ella miskunn:

*Náðina kann ongin tvinga fram,
sum regnið milda fellur hon av himli
á tey í neðra. Tvíføld signing er hon,
hon signar gevaran og tann sum fær.
Í miklum máttmest klæðir hon nógu betur
enn krúnan drotti høgt í kongsins sæti...*

Sum “drottur” í kongsins sæti umboðar Cameron tað tryggja, sparsemi, afturhald og bretskt sjálvsøkni. Hansara varliga medferð kveikir virðing. Frá Miliband vænta mong hinvegin ábøtur og broytingar, at minstalønin verður hækkað, at einskiljingar í heilsutænastuni halda uppat, at ríkfólk, sum krógva sín kapital í útlendskum bankum, verða tvingað at rinda skatt, at Yvirhúsið verður avtikið ella umskipað, at list og bókasøvn fáa meiri styrk osfr.

KALIFATÍÐ

Summir spurningar fáa lítla umrøðu, eitt nú uttanríkispolitikkur ella tann nýggja hóttanin frá kalifatinum. Í einum av Bretlands elstu tíðarritum, tí óvanliga vælskrivaða *Spectator* (sum styðjar Cameron), skrifar Rod Little, at Miliband hevur lovað at “gera islamofobi til eina brotsgerð”, um hann fær valdið.

Er hetta rætt, kann tað vera eitt sjálmál. Tað kann útvega Labour atkvøður frá muslimum, men hinvegin er óttin fyri *ISIS* veruligur og vaksandi. Rod Little ger skilnað millum vanligar muslimar, ið eru hampafólk, og eina ideologi, sum er “illiberal, hevnisom og fascistisk”.

Í *Le Monde* detti eg fram á eina óvanliga áhugaverda kronikk eftir Michael

Waltzer, professara á Princeton lærda háskúla, har ført verður fram, at partar av vinstrarørsluni gera eitt stórt mistak við ikki at tora at finnast at islam. Waltzer nevnr í hesum sambandi megnarkvinnuna Ayaan Hirsi Ali, úr Somalia, sum hevur gjørt upp við sína egnu trúgv og heldur upp á, at islam (sum kristindómurin í 12. öld) er ein sjúk religiön, sum hevur brúk fyri bót og grøðing.

SKOTSK LOYSING?

Eg sleppi ikki undan at hugsa um Hugo og Shakespeare. Vit eru øll menniskju við brekum og dygdum, kristin, jødar, muslimar og fólk uttan átrúna. Men náðin sum hugtak, finst hon í átrúnanum hjá *ISIS* og Khomeini ayatollah? Um ikki, hevur islam brúk fyri henni. Mær kemur til hugs, at hvørki í *Queen’s Theatre* ella *The Globe* haldi eg meg hava sæð nakran muslim. Ganga hesi fólk ikki í teatur?

Leikurin í *The Globe* er av, Shylock má leggja kongin, Antonio sleppur undan at lata eitt pund av sínum egna kjøti, og Portia og Bassanio kunnu halda brúðleyp. Eg spáki fram við Thames-ánni og siggi hinumegin tann stálgráa kupilin á Saint Paul’s dómkirkju. Í *Founders Arms*, har eg drekki eina Guinness, nevnr ongin Cameron ella Miliband.

Dagin eftir er greitt, at uttan mun til sigurharran Cameron ella taparan Miliband er tann veruligi taparin tann enska valskipanin. Hesin rokniháttur avlagar fólksins vilja so nógv, at ein ivast í, um Ongland kann rópast eitt demokrati. Vit kunnu nú ímynda okkum ein komandi skilnað millum Ongland og Skotland. Við eini demokratiskari valskipan hevði hesin klovningur verið óhugsandi. Og við einum Onglandi, har tann hástóra yvirstættin misti síni ser-rættindir, høvdu skotar havt minni hug til at sigla sín egna sjógv, í góðum samstarvi við Frakland, sín søguliga vin og felaga.

BORGARANS FALL

Kvøldið fyri mína fráferð siggi eg í the *Noel Coward Theatre* leikin *Death of a Salesman* eftir Arthur Miller. Willy Loman er solumaðurin, sum gloymir næstan og tey veruligu virðini, men droymir innantómar dreymar um ríkiðmi og fagnað og at “verða dámdur”. Hvat ein annars kann siga um Loman, so lesur hann hvørki Hugo ella Shakespeare. Hann er tann ævigi smáborgarin, og hansara religiön er skræðan og eygnarivið.

Antony Sher, úr Suðurafríka, av litavisk-jødiskari ætt, spælir Willy Loman. Spælið er meistarligt, og áskoðararnir sita sum negldir. Eg siti á fremsta rað á loftinum og fái fylgt væl við, meðan Loman, maðurin sum ongantíð “kendi seg sjálvan”, fer til grundar og úrslitið av hansara succes-dyrkan og veruleikafjara geipi, eitt dysfunctionelt húski, liggur í skeljum.

Búði Loman í Onglandi, hevði hann valt Cameron. “Solumansins deyði” eitur leikurin hjá Miller. *Death of the Liberal Class* eitur bók eftir amerikanska hövundin Chris Hedges, sum kom út í 2010. Hedges førir í bókini fram, at í USA hava verjarnir hjá miðalstættini – fjølmiðlar, lærdir háskúlar, politiskir flokkar – svikið. Gjógvin millum rík og fátæk veksur við óhugnaligari ferð, og inn í tómrúmið eftir eina hvørvandi miðalstætt ríða “demagogar, spekulantar og krígsøsarar”.

Eg hugsu um tey líkasælu eyguni á teimum fólki, eg havi sæð í Islington hesa vikuna, fólki, sum høvdu havt alt at vinna av Milibands nýskipanum. Hava hesi fólk yvirhøvdur verið á vali? Eg veit ikki. Men hvør skal bjarga teimum vanrøktu og vesalu, sum tey sjálv, sum Willy Loman, velja at dyrka ta glæsiligu fasaduna og falla hástórum ríkmønnum og eirindaleysum skattasnýtarum tilbíðjandi til fóta?